

LESPROGRAMMA

PERSVRIJHEID EN PERSVEILIGHEID

FOTO: FRANK WAGENVOORT

VOOR DE DOCENT

Persvrijheid en persveiligheid

In deze lesopdracht gaan de leerlingen aan de slag met de begrippen persvrijheid en -veiligheid. Het uiten van bedreigingen lijkt, door de relatieve anonimiteit van het internet, steeds makkelijker te worden, maar ook op straat hebben journalisten steeds vaker te maken met geweld of zelfs doodsb bedreigingen vanuit de georganiseerde misdaad. Wat zijn de consequenties hiervan en is er een oplossing te vinden zonder (zelf)censuur toe te passen?

Benodigheden:

- digibord
- smartphone/laptop
- Pakket landelijke en regionale kranten

Begrippenlijst

Persvrijheid

Vrijheid om gevoelens en gedachten openbaar te maken. Een democratische samenleving kan alleen goed functioneren als de persvrijheid – als een van de voornaamste voorwaarden – goed geregeld is.

Censuur

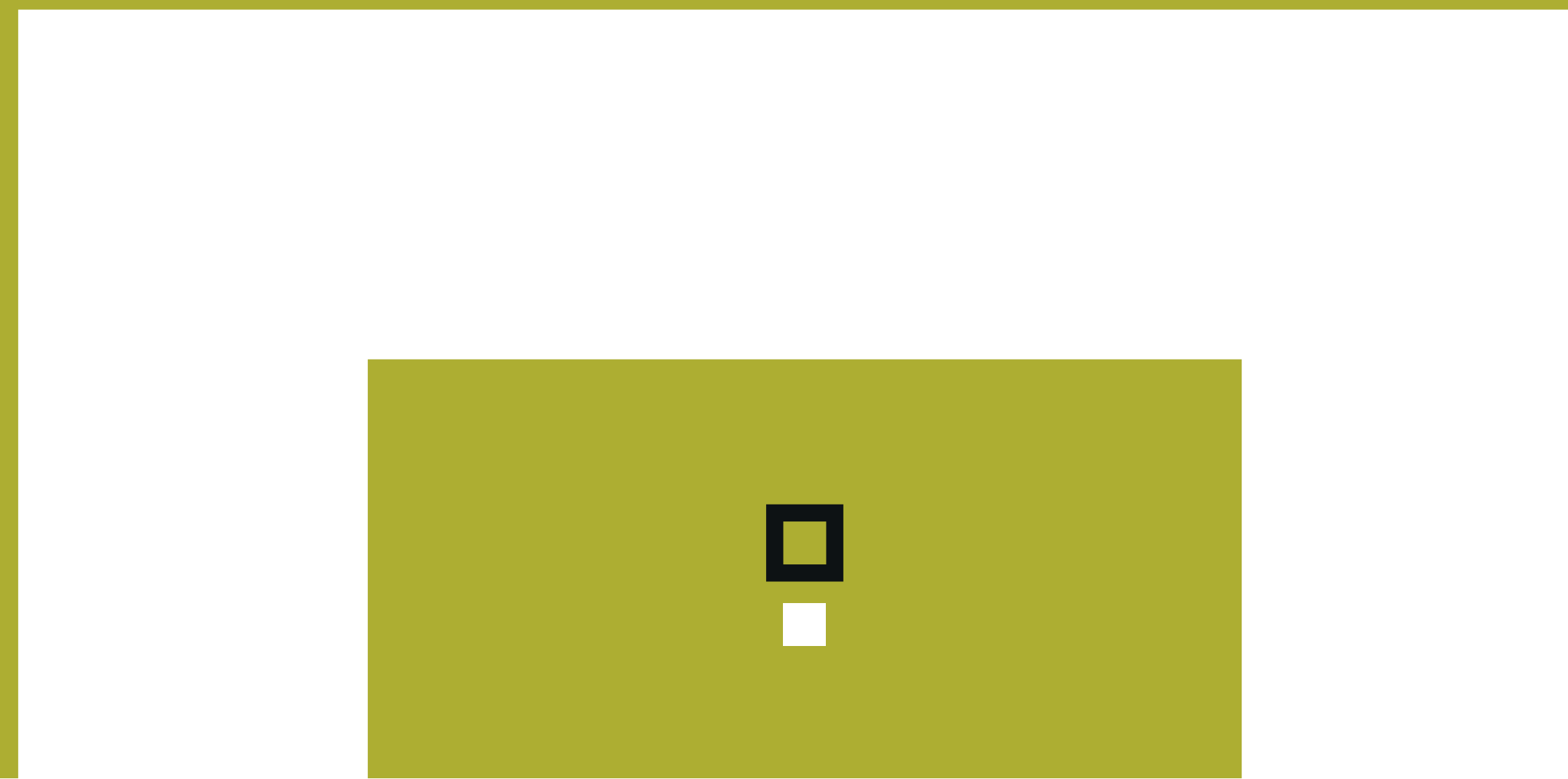
Het beoordelen of beletten van uitingen door de overheid (of een andere partij).

Zelfcensuur

Zichzelf beperken bij het doorgeven van bepaalde inhoud om de lezers te ontzien of om moeilijkheden te voorkomen.

Vrije nieuwsgaring

Het recht van journalisten (en burgers) om nieuws en informatie te verzamelen zonder beperkingen en inmenging van wie dan ook.

VO onderbouw

Lesduur -- 1 lesduur of 3 lesonderdelen van circa 15 minuten

Maatschappijleer,
Maatschappijwetenschappen en Nederlands

journalistiek, veiligheid, persvrijheid, vrije nieuwsgaring.

Persvrijheid en persveiligheid

Bij opdracht 1 worden klassikaal twee video's bekeken. Vervolgens wordt de klas in tweeën gedeeld en wordt er steeds een stelling behandeld waarbij scholieren kunnen aangeven of ze het hiermee eens of oneens zijn. Na iedere stelling worden de resultaten klassikaal besproken. Bij opdracht 2 gaan de leerlingen individueel aan de slag met hun opdracht. Als bonus kan er nog een vraag klassikaal worden behandeld.

Bij opdracht 3 gaan de leerlingen zelf in groepjes aan het werk met de kranten, en (eventueel) websites van nieuwsdiensten om te zoeken naar nieuwsberichten die te maken hebben met de veiligheid van journalisten.

Vrije Nieuwsgaring

In Nederland is er sprake van vrije nieuwsgaring. Dat betekent dat journalisten het recht hebben om informatie te verzamelen zonder dat ze daarbij worden beperkt, als ze bijvoorbeeld reisbeperkingen door de overheid van een land krijgen opgelegd, of door de politie de toegang tot een terrein wordt ontzegd. Vrije nieuwsgaring is nodig om onafhankelijk nieuws te kunnen brengen dat (mogelijk) in het maatschappelijk belang is. Denk bijvoorbeeld aan de onthulling van toeslagenschandaal bij de belastingdienst.

Aan het publiceren van de informatie die via vrije nieuwsgaring is verkregen, zitten wel beperkingen gebonden. Zo mag niet over alles zomaar worden gepubliceerd in verband met bijvoorbeeld privacy of auteursrechten.

Nederland is een democratische samenleving, waardoor de persvrijheid, de vrijheid om gevoelens en gedachten openbaar te maken, goed geregeld zou moeten zijn. De pers is namelijk ontzettend belangrijk; journalisten hebben een controlerende functie: ze controleren de macht/overheid door het publiek onafhankelijk van informatie, het nieuws, te voorzien. Toch is er de afgelopen jaren een tendens te zien waarin geweld tegen journalisten in democratische landen toeneemt. Ook hier.

Het aantal meldingen door journalisten van geweld en bedreiging is de afgelopen jaren aanzienlijk gestegen: 8 op de 10 journalisten gaf in 2022 aan wel eens te maken te hebben gehad met enige

vorm van agressie. Onder andere de NOS besloot logo's van busjes te verwijderen door een toename van gewelddadige activiteiten, en in Groningen werd er een molotov cocktail door de brievenbus van een journalist gegooid. Is het beroep van journalist nog wel veilig?

Klassikaal

Bekijk onderstaande video's en fragment:

1. NIDK_geweld tegen journalisten-deel 1
<https://youtu.be/YHBw7t9S0o>
2. NIDK_geweld tegen journalisten-deel 2
<https://youtu.be/Betf0IARH3o>
3. <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/video/video/5222270/urk-krimpen-aan-den-ijssel-kerk-mieraskerk-journalis-powned-rijnmond>

Hieronder staan vijf stellingen.

- A) De docent leest steeds een stelling voor
- B) De klas wordt door tweeën gedeeld
- C) Als je het 'eens' bent ga je aan de ene kant staan, als je het 'oneens' bent aan de andere kant
- D) Ga na iedere stelling het gesprek met elkaar aan, waarom ben je het met de stelling eens of oneens? Let op goede argumentatie!
- E) Argumenten worden allemaal genoteerd op het digibord

Stellingen

1. Journalisten zijn te brutaal
2. Er zijn grenzen aan wat journalisten mogen doen
3. Journalisten zouden over bepaalde onderwerpen niet meer moeten willen schrijven (zelfcensuur)
4. Kranten moeten meer geld investeren om hun journalisten veilig te houden
5. Ik wil later journalist worden

OPDRACHT 2

De aanslag

(Foto)journalisten als Bart Heesters moeten helaas regelmatig de hulp van politie inschakelen in verband met een bedreigende situatie. Vaak helpt dit, maar twee jaar geleden ging het helaas verschrikkelijk mis toen er op 6 juli 2021 in Amsterdam een aanslag op misdaadjournalist Peter R. de Vries plaatsvond. Enkele dagen later komt hij te overlijden. De schok is op veel plekken in het land en wereldwijd groot, en door onder andere deze gebeurtenis daalt Nederland het jaar erop bovendien 22 plekken, naar plaats 28, op de wereldranglijst voor persvrijheid. “We zien een enorme stijging van meldingen van ernstige incidenten in de afgelopen twee jaar”, constateert Journalistenvakbond NVJ. Misdaadverslaggevers zoals Peter R. de Vries hebben bovendien regelmatig te maken met bedreigingen uit de onderwereld, toch weigeren ze om op wat voor manier dan ook zelfcensuur toe te passen om zo hun onafhankelijkheid als journalist te kunnen bewaren. Maar tegen welke prijs?

Klassikaal

- A. Bekijk de video met Bart Heesters:
2. NIDK_geweld tegen journalisten-deel 3
<https://youtu.be/CwEWTTH6jdk>
- B. Wat zou jij doen als je te maken zou krijgen met een situatie zoals Bart beschrijft? Doorwerken of stoppen? Kijk of je gezamenlijk tot 4 voor's en 4 tegens kunt komen.

Individueel

Lees, luister en bekijk de volgende fragmenten:

1. <https://www.parool.nl/amsterdam/dit-weten-we-over-de-aanslag-op-peter-r-de-vries~b602fe01/>
2. <https://www.parool.nl/nederland/peter-r-de-vries-in-oud-interview-ik-weet-dat-kroongetuige-helpen-gevaarlijk-is~bc7b5a1d/>
3. Misdaadverslaggever Jan Meeus in de NRC podcast Vandaag min. 11:30 - 16:16
<https://www.nrc.nl/nieuws/2021/07/07/de-aanslag-op-peter-r-de-vries-a4050141>
4. VIDEO 3 NIDK Podcast met Paul Vugts, misdaadverslaggever bij Het Parool min. 9:35 - 13:30
<https://spodlicht.podbean.com/e/15-je-moet-nu-weggaan-nu-paul-vugts/>
5. <https://www.rtlnieuws.nl/entertainment/misdaad/artikel/5344996/mick-van-wely-staat-stil-bij-450-dagen-leven-met-beveiliging>
6. <https://debatgemist.tweedekamer.nl/node/17426> Klik op de naam van misdaadjournalist John van den Heuvel en beluister zijn fragment.

Geef antwoord op de volgende vraag:

- C. Waar ligt de verantwoordelijkheid voor de veiligheid van de journalisten?
  1. Bij henzelf
  2. Bij de politiek
  3. Bij de politie
  4. Bij de georganiseerde misdaad
- D. Schrijf een kort betoog van twee alinea's waarin je jouw keuze onderbouwt met twee argumenten. Bouw je betoog als volgt op:
  1. Begin de tekst met de zin: “De verantwoordelijkheid voor de veiligheid van journalisten ligt bij ... omdat...”
  2. Argument 1 3. Argument 2 4. Conclusie

OPDRACHT 3

Boos

1. NIDK_geweld tegen journalisten-deel 4
<https://youtu.be/ju5xQVlb6aw>

Boos

Op artikelen die worden gepubliceerd in de krant kunnen heftige reacties binnenkomen. Journalisten die zich erin hebben gespecialiseerd langlopend onderzoek te doen naar nieuws, onderzoeksjournalisten, hebben hier regelmatig mee te maken. Niet iedereen is altijd blij met de resultaten van zo'n gepubliceerd onderzoek omdat het nadelig effect kan hebben voor bepaalde partijen.

In groepjes

1. De kranten
  - A. Verdeel de klas in 5 a 6 groepjes
  - B. Verdeel de kranten over de groepjes
  - C. Ieder groepje bladert aandachtig de krant(en) door
  - D. Zoek in de krant naar verhalen van onderzoeksjournalisten. Knip ze uit en leg ze bij elkaar.
  - E. Welke verhalen vormen het grootste risico op bedreigingen? Rangschik je verhalen van minst naar meeste risico.
  - F. Onderbouw je keuze.

Individueel of in groepjes

2. Online
Niet alleen op straat nemen geweldsincidenten tegen journalisten toe, ook online hebben journalisten veel te maken met bedreigingen. Op social media en op de websites van nieuwsdiensten blijken sommige mensen zich makkelijk te verschuilen achter de relatieve anonimiteit van het internet. In sommige gevallen besluiten nieuwsredacties daarom zelfs tot het uitzetten van reactiemogelijkheden.

- A. Ga naar de homepage van een krant/nieuwsdienst. Dit kan bijvoorbeeld nu.nl zijn, de NOS, RTL Nieuws of de website van een van de regionale titels.
- B. Zoek 5 online berichten die een sterke reactie zouden kunnen oproepen. C. Waar komt dat door?
- D. Staat de reactiemogelijkheid aan of uit? Waarom denk je dat dat zo is?
- E. Als de reactiemogelijkheid aanstaat: wat is de aard van de reacties? Vind je het sterke reacties, of valt het mee?
- F. In het laatste geval: denk je dat de moderator enkele heftige reacties heeft verwijderd? Valt dat wel of niet onder censuur van de vrijheid van meningsuiting?

Verdieping

- Heb je je zelf wel eens heel erg boos gemaakt om een nieuwsbericht dat je tegenkwam?
- Heb je toen, of op een ander moment, een reactie achtergelaten?
- Waarom wel/niet?

Persvrijheid en persveiligheid is een uitgave van Nieuws in de klas.
De opdrachten zijn bestemd voor scholieren in de onderbouw van het
VO.

© Nieuws in de klas, Amsterdam
Uitgave Persvrijheid en persveiligheid

Samenstelling en redactie: Luna Heijndael

Het kopiëren van delen ten behoeve van het gebruik door
leerlingen is onbeperkt toegestaan. Het kopiëren van enig
onderdeel ten behoeve van elk ander gebruik is alleen
toegestaan na schriftelijk verkregen toestemming van
de uitgever.

e info@nieuwsindeklas.nl
w www.nieuwsindeklas.nl